

ULOGA VOJNOG VODSTVA POD PRIMATOM POLITIKE*

Friedrich Wilhelm Ploeger

UDK: 355.1(430):32
355.02(430)

Priodjenje sa znanstvenog skupa
Primljeno: 27.03.2001.
Prihvaćeno: 17.04.2001.

Bundeswehr se nalazi na početku opsežne reforme, kojom se oružane snage Savezne Republike Njemačke trebaju prilagoditi znatno naraslim zahtjevima izmijenjenog sigurnosno-političkog stanja. Što se tiče zadataka, oružane se snage iznova usmjera- vaju, postaju fleksibilnije i modernije se opremaju. Znaci te reforme su između osta- lih, veća integracija zajedničkih zadaća i učvršćivanje organizacije vodstva Bundeswe- hra. To se naravno odnosi i na zadaće i odgovornosti vojnog vodstva u ministarstvu obrane što podrazumijeva i jačanje pozicije glavnog inspektora u njegovoj ulozi opće odgovornoga za planiranje Bundeswehra pred Saveznim ministrom obrane.

I.

Bundeswehr je čvrsto ukorijenjen u ustavnom poretku Savezne Republike Njemačke, podložan je primatu politike i uključen u gustu mrežu demokratskog nadzora.

Naočigled tolikog nadzora, moglo bi se postaviti pitanje, kako se pod tim okvir- nim uvjetima još mogu uspješno voditi oružane snage. Najprije valja upozoriti na jasnu činjenicu da je Bundeswehr, koji je na opisani način uključen u društvo, za vrijeme Hladnog rata, u okviru zapadnog saveza, davao svoj prilog osiguranju mira. Bundeswehr je unutar NATO-a, u kojemu je demokratski nadzor nad oružanim sna- gama normalna stvar, vrijedio i vrijedi kao partner u savezu spreman za akciju.

General bojnik Friedrich Wilhelm Ploeger je voditelj stožernog odjela „Vojna politika i nadzor naoružanja“ u Glavnom stožeru njemačkih oružanih snaga.

* Ovo je skraćeni tekst predavanja na seminaru njemačke savezne Akademije za sigurnosnu politiku o “Demokratskom nadzoru nad vojnim snagama”, 4. – 9. studenog 2000. u Berlinu.

II.

Ustav Savezne Republike Njemačke postavlja jasnu razliku između Bundeswehra i oružanih snaga. Dok se članak 87. a. odnosi na oružane snage, dakle na vojni dio Bundeswehra, članak 87. b. legitimira upravu Bundeswehra, njegov civilni dio:

“Uprava Bundeswehra vodi se u saveznoj upravi s vlastitim upravnim aparatom. Ona služi zadaćama personala i neposrednom pokrivanju materijalnih potreba oružanih snaga.”

Tako postaje jasno da se Bundeswehr sastoji od nositelja potreba – oružanih snaga – i pokrivačelja potreba – civilno-vojne uprave. Ta stroga podjela izraz je želje osnivača Bundeswehra da se s oružanih snaga skine teret administrativnih zadaća. Ustav se svjesno odrekao oblika ranije uprave Wehrmachta koja je bila podložna vojnom zapovjedništvu. Prema koncepciji Ustava, uprava Bundeswehra, koja djeluje u skladu s općim upravnim i proračunskim načelima, zamišljena je kao samostalni civilni upravni ogranak ravnopravan oružanim snagama.

Tek na vrhu, u saveznom ministarstvu obrane, oružane snage i uprava Bundeswehra spajaju se pod jedinstvenim vodstvom.

S tim u skladu, savezni ministar obrane ima trostruki položaj i zadaću:

- član savezne vlade;
- u miru ima zapovjednu vlast nad oružanim snagama, najviši je nadređeni službujućim vojnicima i
- šef uprave Bundeswehra uključujući i područje naoružanja i time službeni nadređeni svim civilnim suradnicima Bundeswehra.

Savezno ministarstvo obrane predstavlja “radni stožer” ministra i ima trostruku ulogu:

- stručni resor za vojnu obranu;
- “vrhovno zapovjedništvo” oružanih snaga, što znači triju dijelova oružanih snaga: kopnenih snaga, zrakoplovstva, pomorstva, zatim aparata oružanih snaga i sanitetske službe Bundeswehra te
- središnja instanca uprave Bundeswehra, uključivo područje naoružanja, čuvanje zakonitosti i vojno dušobrižništvo.

Iz ovoga slijede zadaci koje Savezni ministar mora obaviti sa svojim radnim stožerom:

- razvoj obrambeno-političkih ciljeva u okviru sigurnosno-političkog **ukupnog koncepta savezne vlade**
- planiranje Bundeswehra u pogledu personala, vođenja, izobrazbe, opreme i strukture tako da sposobnost i spremnost djelovanja zadovolje ispunjavanje zadaća u miru, u krizi i u ratu;
- ostvarivanje planiranog, vođenja i nadzora provedbe te
- vođenje oružanih snaga u miru i u akcijama Bundeswehra u inozemstvu – uzimajući u obzir i integraciju u savez i isključivo nacionalne zadaće.

U osobi (civilnog) ministra obrane očituje se primat politike: prema unutra, kao osobi koja ima zapovjedničku moć prema vojnom vodstvu, a prema vani, kao osobi odgovornoj i obveznoj polagati račune Parlamentu.

U ovome okviru vojno vodstvo, koje stoji na vrhu vojnog dijela saveznog ministarstva obrane, ispunja svoje obveze i odgovornosti.

III.

Valja istaknuti temeljni aspekt: i politika i vojska imaju, načelno, zajedničku odgovornost za opće dobro pučanstva jedne zemlje, uključujući tu i područje vanjske sigurnosti. Pri tome mogu postojati prostori napetosti temeljeni na različitim političkim i vojnim perspektivama.

Vojno je vodstvo usmjereno na sigurnost planiranja i dugoročne perspektive. Za njega je, prema prirodi stvari, odlučujući *worst case*; njegova promišljanja moraju biti usmjerena prema tom slučaju, dakle prema djelovanju i, eventualno, ratu.

Za politiku su takva promišljanja – uz svu njihovu važnost – jedan aspekt između mnogih. Političar, dakle i savezni ministar obrane, pribavlja i političku većinu i istodobno daje na raspolaganje (financijske) izvore. Stoga se on na poseban način orijentira i prema ukupnom društvenom razvoju.

Vojnik je odgovoran za vojnu ekspertizu. Mora je predočiti odgovarajućem političaru i savjetovati ga prema svom znanju i savjesti. Svojim postupcima u konačnici vezan je na političke smjernice i odluke. Za njega vrijedi primat politike!

To od vojnog vodstva zahtijeva i:

- svijest pune društvene odgovornosti kao državljanina u demokraciji
- visoko stručno znanje
- visoku mjeru lojalnosti i – prije svega –
- odgovornost prema potrebama oružanih snaga i za svoje vojnike, čiji je život, naposljetku, ovisan o odlukama političkog i vojnog vodstva.

IV.

Glavni inspektor Bundeswehra **nije** vrhovni zapovjednik oružanih snaga; on **nije** ni nadređeni (službujućih) inspektora dijelova oružanih snaga. Glavni inspektor Bundeswehra vojni je savjetnik ministra i savezne vlade i najviši vojni predstavnik Bundeswehra, kao po činu najviši vojni.

Njegov istaknuti položaj proizlazi poglavito iz njegove odgovornosti prema saveznom ministru, odgovornosti za razvoj ukupne koncepcije vojne obrane u smislu političkog određivanja ciljeva kao i za njezinu provedbu nakon odgovarajućih odluka. Radi ispunjavanja te zadaće, glavni inspektor ima pravo davanja uputa službujućim inspektorima.

Glavni inspektor potpuno je odgovoran za planiranje Bundeswehra u saveznom ministarstvu obrane. U toj ulozi on, prema nalogu saveznog ministra obrane, utvrđuje zadaće koje se imaju ispuniti u Bundeswehru i dodjeljuje ih dijelovima oružanih snaga i drugim organizacijskim područjima. Valja spomenuti kako bi poziciju glavnog inspektora trebalo u budućnosti još ojačati upravo u obnašanju te odgovornosti.

Osim toga, glavni inspektor ima pravo, u načelnim slučajevima, koji se tiču svih dijelova oružanih snaga, neposredno davati upute, smjernice i naredbe na temelju ukupne koncepcije vojne obrane koju je odobrio ministar.

Radni stožer glavnog inspektora glavni je stožer oružanih snaga.

Inspektori dijelova oružanih snaga i aparata oružanih snaga, u svojstvu zapovjednika službujućih trupa, odgovorni su ministru za spremnost djelovanja svojih područja. Istodobno sudjeluju u, za njih obvezujućoj, ukupnoj koncepciji vojne obrane te su zato s glavnim inspektorom odgovorni za zajedničko vojno oblikovanje volje. U okviru te ukupne koncepcije, inspektori postavljaju vojne zahtjeve području pokrivanja potreba.

Svaki od inspektora raspolaže vlastitim stožerom vodstva.

Zajedno s glavnim inspektorom, koji je istodobno predsjednik, inspektori čine vojno vijeće vodstva. U tom se krugu obrađuju predmeti od temeljnog značaja za sve dijelove oružanih snaga. Vijeće je, osim toga, važan gremij za pitanja o kojima među inspektorima postoje razlike u mišljenjima – u skladu s njihovim odgovornostima.

Cilj je tih razmatranja vojno oblikovanje stava i stvaranje zajedničke, jedinstvene pozicije vojnog vodstva, i kao temelja za odluke glavnog inspektora i, eventualno, saveznog ministra.

Vojno vijeće vodstva, u krajnjoj liniji, služi jednoj jedinoj svrsi: omogućiti glavnom inspektoru da ispuni svoju ulogu kao prvi savjetnik ministra i vlade u vojno političkim i vojnim pitanjima i ne dovoditi u pitanje svoju odgovornost za vojnike oružanih snaga te – u skladu s odgovarajućim odlukama – osigurati vojnu provedbu političkih zadataka.

V.

Savjetovanje saveznog ministra i vlade i vojnog vodstva u vezi djelovanja oružanih snaga u inozemstvu, od posebne je važnosti.

Bundeswehr je danas djelujuća vojska. U posljednjih pet godina, vojnici Bundeswehra zajedno s vojnicima naših saveznika učestvovala su u nizu oružanih akcija u inozemstvu. Danas se njemačke oružane snage nalaze na strani svojih partnera u Bosni i Hercegovini i na Kosovu.

Djelujući Bundeswehr jest Bundeswehr u multinacionalnom okviru. To nije samo zbog toga što njemačke oružane snage, danas, u Bosni i Hercegovini i na Kosovu, zajedno s oružanim snagama NATO-saveznika i drugih partnera, jamče sigurnost i stabilnost u regiji. Još više, Bundeswehr je, od kada postoji, integriran u svjernoatlantski savez i ostat će integriran u njemu i u nastajuće europske okvire; ovdje je riječ o europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici.

Za Saveznu Republiku Njemačku integracija u zajednicu demokratskih država sa zajedničkim sustavom vrijednosti predstavlja temeljnu premisu. Među osnovna obilježja svih država članica NATO-a i Europske unije spadaju i poštivanje ljudskih prava, pravna država, podudarno shvaćanje demokracije i primat politike naspram oružanih snaga.

U tom smislu i nije iznenađujuće, ali u ovom kontekstu ipak valja istaknuti da primat politike neograničeno vrijedi i u Atlantskom savezu. Zračne operacije NATO-a protiv Jugoslavije to su jasno potvrdile. One su pokazale i važnu ulogu vojnog vodstva NATO-a pod tim primatom. Bez obzira na neizbježno složeno usklađivanje odluka između devetnaest partnera, u Savezu načelno ne postoje razlike u odnosu na prikazane zadaće i odgovornosti vojnog vodstva njemačkih oružanih snaga.

VI.

Bolna iskustva prošlosti, u kojoj su njemačke oružane snage bile opisane kao "država u državi", dovele su tijekom izgradnje Bundeswehra do funkcionirajućeg uklapanja i integracije oružanih snaga u demokratsko društvo Savezne Republike Njemačke.

Primat politike, ročna vojska, multinacionalnost, državljani u odori, predstavljaju značajke nacionalne i euroatlantske integracije. Odnos politike i vojske opušten je i obilježen je uzajamnim povjerenjem. Razina prihvaćenosti Bundeswehra od strane pučanstva viša je no ikad ranije. Njemačke oružane snage i njezini vojnici priznati su partneri u okviru djelovanja u inozemstvu, na Balkanu.

Sve ovo podcrtava činjenicu da su osnivači Bundeswehra odredili pravi put kad su se odlučili za dosljednu ugradnju oružanih snaga u ustavni sustav. Time su omogućili da Bundeswehr postane vojska s demokratskim pečatom i istodobno jaka vojska. Od toga će imati prednosti i upravo započeto novo usmjeravanje Bundeswehra.

Reforma Bundeswehra neminovna je posljedica promjene sigurnosno-političkog stanja u Europi i iz toga novih proširenih zahtjeva koji se postavljaju pred oružane snage. Te političke promjene omogućavaju njemačkim časnicima da mogu danas na primjerima pokazati svojim partnerima u istočnoj, srednjoj i jugoistočnoj Europi, koju ulogu i smisao ima vojno vodstvo pod primatom politike u njihovoj zemlji. Interes naših partnera, čije oružane snage sada traže svoje mjesto u novonastajućim demokratskim društvima i njihovim političkim sustavima, pokazuje kako je točan bio put kojim smo mi išli – uključivši oružane snage – u demokraciju.